

REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU

DPR 602-03/14-0003

Zagreb, 7. srpnja 2014.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
n/r ministra, prof. dr. sc. Vedrana Mornara
Donje Svetice 38, 10000 Zagreb

Predmet: Jedinstveni popis zdravstvenih kontraindikacija srednjoškolskih obrazovnih programa u svrhu upisa u I. razred srednje škole za šk. godinu 2014./2015., zaštita prava i dobrobiti djece

- preporuka, daje se

- izvješće, moli se

Poštovani,

Uredu pravobraniteljice za djecu obratile su se organizacije civilnog društva kao i stručnjaci s područja invaliditeta izražavajući svoje nezadovoljstvo prilikom donošenja dokumenta *Jedinstveni popis zdravstvenih kontraindikacija srednjoškolskih obrazovnih programa u svrhu upisa u I. razred srednje škole*. S obzirom na to da Ured pravobranitelja za djecu nije bio pozvan na sastanak, održan 24. lipnja 2014. u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta u povodu donošenja tog dokumenta, o njemu se očitujemo ovim putem i upućujemo preporuku.

Na početku želimo pohvaliti namjeru MZOS-a da izradi dokument kojim se pokušava osigurati jasna, jedinstvena informacija o zdravstvenim preduvjetima za upis u I. razred srednje škole. Međutim, smatramo da on ima i niz slabosti te ćemo u nastavku detaljnije obrazložiti naše stajalište te preporučiti daljnje aktivnosti s ciljem osiguravanja jednakih uvjeta za srednjoškolsko obrazovanje djece s teškoćama u razvoju.

Smatramo da *Jedinstveni popis zdravstvenih kontraindikacija* ne štiti u dovoljnoj mjeri interese djece s teškoćama u razvoju. Smatramo da nije primjereno donositi dokument koji se odnosi na upis u I. razred srednje škole tijekom već započetog procesa upisa za ovu školsku godinu. Zbog svega navedenog, temeljem članka 10. Zakona o pravobranitelju za djecu (NN 96/03), preporučamo da se postojeći dokument ne primjenjuje za upis djece s teškoćama u razvoju za šk. godinu 2014./2015.

Pri izradi zdravstvenih zahtjeva i zdravstvenih kontraindikacija za upis učenika s teškoćama u razvoju u srednjoškolske programe obrazovanja **vidljivo je da se Povjerenstvo imenovano za izradu ovog dokumenta vodilo medicinskim modelom pogleda na invaliditet**. Vjerujemo da ste upoznati da se hrvatska obrazovna politika prema djeci s teškoćama u razvoju opredijelila za socijalni model invaliditeta. Iako se očekuje da će daljnji razvoj obrazovne politike, slijedeći smjernice Konvencije o pravima djece, Konvencije o pravima osoba s invaliditetom kao i smjernice europske politike, kreirati akcije i mjere usmjerene prema modelu ljudskih prava, *Jedinstveni popis zdravstvenih kontraindikacija* pokazuje negativan iskorak prema već napuštenom shvaćanju invaliditeta iz medicinskog aspekta. Kako

bi se postojeći dokument kvalitetno revidirao, preporučamo proširiti Povjerenstvo te pri kreiranju novoga dokumenta uključiti i perspektivu odgojno-obrazovnih radnika iz sustava srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, kao i poslodavaca koji imaju dugogodišnje iskustvo praktičnoga rada s učenicima i naukovanja učenika s teškoćama u razvoju te zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Posebno naglašavamo da **u dokumentu nije zastupljena prilagodba i podrška za učenike s teškoćama u razvoju**. Prilagodba se navodi samo u jednoj, nedovoljno jasnoj rečenici (*Kada je učenicima s teškoćama dostupna odgovarajuća prilagodba, navedena zdravstvena kontraindikacija za pojedini program ne uzima se u obzir*). Pored toga, **izražavamo bojazan da dokument u sadašnjem obliku ostavlja otvoreno područje za moguća diskriminatorna postupanja**. Nadalje, iako se u ispravku dokumenta, objavljenom na web stranici MZOS-a 4. srpnja 2014., navodi da je ovaj dokument *načelne* prirode te je prvenstveno namijenjen nadležnim liječnicima kao smjernica o zdravstvenim kontraindikacijama za pojedina zanimanja, upitno je na koji će način nadležni liječnici za učenike s teškoćama u razvoju primjenjivati te načelne smjernice, što opet ostavlja prostor za neujednačeno postupanje u praksi i pravnu nesigurnost.

Diskriminirani se mogu naći učenici s teškoćama u razvoju koji upisuju škole koje nemaju dostupnu odgovarajuću prilagodbu, u odnosu na učenike koji upisuju škole koje imaju osiguranu prilagodbu. Potvrdu ove sumnje temeljimo na brojnim prijavama povrede prava djece s teškoćama u razvoju u sustavu osnovnoškolskog, a posebice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u kojem su sva podrška i prilagodba prepuštene lokalnim zajednicama. S obzirom na to da srednjoškolsko obrazovanje nije zakonski definirano kao obvezno, izražavamo veliku zabrinutost da će se slične situacije nemogućnosti osiguravanja uvjeta za podršku i prilagodbu događati i u srednjoškolskom obrazovanju. Isto tako u nepovoljnom položaju mogu se naći učenici s teškoćama u razvoju, odnosno sa zdravstvenim teškoćama, koji nemaju mišljenje službe za profesionalno usmjeravanje Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje jer nisu koristili pravo direktnog upisa, odnosno bodovni dodatak. Na taj način, u nepovoljni položaj mogu se dovesti učenici s teškoćama u razvoju i učenici sa zdravstvenim teškoćama ako se dokument primijeni samo na neke učenike, primjerice na one koji nemaju stručno mišljenje Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, dok učenici koji imaju to mišljenje neće biti podvrgnuti procjeni zdravstvenih kontraindikacija.

Ujedno napominjemo da je potrebno **uskладiti terminologiju** ovoga dokumenta i *Odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u 1. razred srednje škole u školskoj godini 2014./2015.* koja se odnosi na djecu s teškoćama u razvoju, budući da dokument koristi terminološko određenje „djece/učenika s teškoćama“, dok se u *Odluci* koristi termin „kandidati/učenici s teškoćama u razvoju“. Potrebno je uskladiti i terminologiju koja se odnosi na definiranje pojedinih vrsta invaliditeta. Isto tako naglašavamo da u dokumentu nije navedena gluhošljepoća kao jedinstveno oštećenje i vida i sluha, koja se navodi u *Jedinstvenoj listi oštećenja*.

Zaključno, temeljem članka 10. Zakona o pravobranitelju za djecu (NN 96/03), preporučamo da se:

1. postojeći dokument ne primjenjuje za upis djece s teškoćama u razvoju za šk. godinu 2014./2015.;

2. podredno, u slučaju neprihvatanja preporuke pod brojem 1., uputi cirkularno pismo nadležnim liječnicima školske medicine i medicine rada da ovaj dokument nije obvezujući za upis djece s teškoćama u razvoju kao i naznaku kome se liječnici mogu obratiti za eventualno potrebnu pomoć pri donošenju procjene o (ne)postojanju zdravstvene kontraindikacije, kao i za informaciju o tome ima li škola dostupnu prilagodbu;

3. u proces dorade dokumenta obvezno uključe i mišljenja učenika s teškoćama u razvoju, primjerice, putem upitnika za učenike, čiji će se podaci i dječji stavovi potom implementirati u revidirani dokument;

4. postojeće Povjerenstvo proširi sa stručnjacima iz područja dječjih prava, stručnjacima iz područja invaliditeta te stručnjacima iz područja edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti;

5. u dokumentu dopuni postojeći tablični prikaz elemenata o obrazovnim sektorima s novim elementom koji će se odnositi na prilagodbu, a nalazio bi se odmah iza podatka o zdravstvenim kontraindikacijama (zadnja kolona tabličnog prikaza);

6. uskladi terminologija ovoga dokumenta i *Odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u 1. razred srednje škole u školskoj godini 2014./2015.* na način da se koristi terminološko određenje „djeca s teškoćama u razvoju“ te da se uskladi terminologija koja se odnosi na definiranje invaliditeta.

Koristimo priliku još jednom upozoriti na potrebu donošenja novog podzakonskog akta (*Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama*) koji bi trebao sadržavati jasne odredbe o mehanizmima osiguravanja dostupnosti podrške i prilagodbe za učenike s teškoćama u razvoju.

Ujedno Vas molimo, temeljem čl. 11. st.1. i 2. *Zakona o pravobranitelju za djecu* da nas izvijestite o Vašem stavu u odnosu na preporuku te o poduzetim aktivnostima.

S poštovanjem,

PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU

doc. dr. sc. Ivana Milas Klarić